

ФІНАНСИ ТА ІНВЕСТИЦІЙНО – БУДІВЕЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 336.14

РОЗВИТОК МІЖБЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПОДАТКОВОГО РЕФОРМУВАННЯ

Лисяк Л.В., д.е.н.

Дніпропетровська державна фінансова академія

У статті здійснено узагальнення процесу реформування бюджетної системи України, визначено стратегічні напрями реалізації бюджетної політики держави у контексті удосконалення міжбюджетних відносин та зміцнення місцевих бюджетів в умовах проведення податкового реформування. Розглянуто особливості розвитку міжбюджетних відносин в Україні за роки незалежності та наслідки процесу реформування місцевого оподаткування в умовах дії нової редакції Бюджетного кодексу України. Виокремлено етапи розвитку міжбюджетних відносин в Україні. Показано причини низького рівня децентралізації в країні. Аргументовано, що з прийняттям Податкового кодексу України зменшення кількості місцевих податків і зборів вирішує питання спрощення податкової системи та зниження витрат на адміністрування податків, водночас залишаються відкритими проблеми зміцнення фінансової спроможності місцевих бюджетів. Окреслено стратегічні пріоритети бюджетної політики у зміцненні місцевих бюджетів та регулюванні фінансових потоків між державним та місцевими бюджетами. Сформульовані пропозиції щодо підвищення ефективності місцевих податків у реалізації бюджетної політики держави у контексті удосконалення міжбюджетних відносин. Запропоновано проблеми реалізації бюджетної політики у системі міжбюджетних відносин розглядати та вирішувати у двох аспектах: як удосконалення системи фінансових відносин, що складаються між місцевими та державним бюджетом, а також між самими місцевими бюджетами, та як формування дієвих механізмів активізації, мобілізації і ефективного використання фінансових ресурсів регіонів. Перспективою подальших досліджень є аналіз процесів акумулювання податків в одному з найбільш розвинених промислових регіонів України у порівнянні з іншими регіонами та визначення стратегічних напрямів бюджетної політики у створенні умов для соціально-економічного розвитку регіонів.

Ключові слова: місцеві бюджети, податки, бюджетна реформа, міжбюджетні відносини, трансферти, бюджетна політика, пріоритети

DEVELOPMENT OF INTERGOVERNMENTAL RELATIONS IN UKRAINE IN CONDITIONS OF THE TAX REFORM

Lysiak L.V., Doctor of Economics
Dnipropetrovsk State Finance Academy

The article summarizes the process of reforming the budget system of Ukraine; it identifies the strategic directions of the budgetary policy in the context of improvement of intergovernmental relations and the strengthening of local budgets in terms of tax reform in the country. The theoretical principles and features of intergovernmental relations in Ukraine since independence and the consequences of the process of reforming local taxation under the action of a new version of the Budget Code of Ukraine have been researched. Stages of development of intergovernmental relations in Ukraine have been described. The reasons for the low level of decentralization in the country have been denoted. It has been argued that along with the adoption of the Tax Code of Ukraine the decrease in the amount of local taxes and fees solves the issue of simplifying the tax system and reduces the cost of tax administration, both remain open problems of strengthening the financial viability of local budgets. The strategic priorities of fiscal policy to strengthen local budgets and regulation of financial flows between the state and local budgets have been determined. Proposals to increase the efficiency of local taxes in the implementation of fiscal policy in the context of improving the state of intergovernmental relations have been offered. Problems of implementation of fiscal policy in the system of intergovernmental relations have been proposed to resolve in two aspects: as an improvement of the system of financial relations existing between the local and the state budget, as well as between local budgets, and as the formation of effective mechanisms of activation, mobilization and effective use of financial resources of regions. The prospect for further research is to analyze the processes of accumulation of taxes in one of the most developed industrial regions of Ukraine in comparison with other regions and the strategic direction of fiscal policy to create conditions for socio-economic development of the regions.

Key words: local budgets, taxes, budget reform, intergovernmental relations, transfers, budget policy, priorities

Актуальність проблеми. Створення ефективного механізму формування місцевих бюджетів є однією з актуальних проблем, від вирішення якої залежить стабільність розвитку економіки країни і регіонів. Фінансове забезпечення територіальних громад виступає важливим елементом бюджетної політики держави, регулювання якого визначає ступінь ефективності здійснення органами місцевого самоврядування

покладених на них функцій і повноважень, а відтак і успішність реалізації завдань сучасних широкомасштабних реформ в Україні.

У процесі формування і розробки бюджетної політики питання міжбюджетних відносин є одним із найгостріших, тому що відображає ступінь життєзабезпечення та фінансової спроможності місцевого самоврядування, можливостей створення сприятливих фінансових умов для соціально-економічного розвитку кожного регіону, отже країни в цілому. Тому в сучасних умовах розвитку економіки України особливої актуальності набуває питання удосконалення бюджетної системи та розвитку міжбюджетних відносин.

Аналіз останніх наукових досліджень. Процесам формування і вирішення комплексу заходів, що включають питання бюджетної, податкової, грошово-кредитної, соціальної та інших політик суспільного поступу у зв'язку з проблемами формування регіональних фінансів, вирішення яких забезпечує регіональний розвиток, присвячені праці таких науковців, як: О. Барановський, А. Даниленко, В. Зимовець, І. Запатріна, В. Тропіна, І. Чугунов та ін. У процесі ринкової трансформації українського суспільства особливо загострились питання необхідності підвищення ролі органів місцевого самоврядування у процесах регіонального розвитку, місцевих фінансів та фінансового забезпечення місцевих бюджетів. Це проявилось в обґрунтуванні пропозицій щодо децентралізації бюджетних коштів і федералізації бюджетної системи у працях О. Василика, М. Деркача, О. Кириленко, І. Луніної, І. Лютого, А. Мярковського, С. Слухая, І. Чугунова, С. Юрія та інших.

Незважаючи на безсумнівні досягнення вітчизняних науковців недостатньо уваги приділяється комплексному аналізу та теоретичному обґрунтуванню бюджетного та податкового реформування, адекватного умовам економіки України. У цьому контексті зростає необхідність проведення досліджень, спрямованих на подальший розвиток міжбюджетних відносин, формування стратегічних пріоритетів бюджетної політики у зміцненні місцевих бюджетів та регулюванні фінансових потоків між державним та місцевими бюджетами, орієнтованих на потреби удосконалення бюджетної системи національної економіки; напрями підвищення ефективності місцевих податків у реалізації бюджетної політики держави у контексті удосконалення міжбюджетних відносин. Також однією з актуальних проблем, від вирішення якої залежить стабільність розвитку економіки країни і регіонів, є створення ефективного механізму формування місцевих бюджетів країни в умовах дії чинного Податкового кодексу України.

Метою роботи є узагальнення процесу реформування бюджетної системи України за роки незалежності, визначення стратегічних напрямів реалізації бюджетної політики держави у контексті удосконалення міжбюджетних відносин та зміцнення місцевих бюджетів в умовах проведення податкового реформування.

Викладення основного матеріалу дослідження. За роки незалежності бюджетна система України зазнала суттєвих змін. Пройдений етап бюджетної трансформації невід’ємно пов’язаний із розвитком соціально-економічних трансформацій. Водночас, у 2008 р. нові виклики, які безпосередньо вплинули й на державні фінанси, постали з розгортанням світової фінансово-економічної кризи та необхідністю пошуку шляхів відновлення економічної динаміки в країні. Крім того, недосконалість організаційно-правових засад механізму функціонування (формування, розподілу та перерозподілу) фінансових ресурсів держави, її складових та міжбюджетних правовідносин, які виникають між органами державної влади й місцевого самоврядування, чинить негативний вплив на динаміку соціально-економічного розвитку національної економіки та її адміністративно-територіальних одиниць.

Надійне функціонування місцевих бюджетів потребує належного рівня фінансової забезпеченості, достатнього для здійснення визначених повноважень. Формування фінансової забезпеченості місцевих бюджетів як бази результативної діяльності органів самоврядування здійснюється регламентацією фінансового механізму бюджетних відносин, що включає управління фіскальною сферою формування дохідної бази місцевих бюджетів, вирівнювання їх фінансової спроможності, регулювання внутрібюджетними потоками грошових коштів в системі міжбюджетних відносин.

Міжбюджетні відносини ґрунтуються на економіко-правовій базі, що визначає правовий їх простір у якому формуються фінансові потоки між центром та органами місцевої виконавчої влади і самоврядування та стимулюється соціально-економічний розвиток територій.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, «міжбюджетні відносини – це відносини між державою, Автономною Республікою Крим та територіальними громадами щодо забезпечення відповідних бюджетів фінансовими ресурсами, необхідними для виконання функцій, передбачених Конституцією України та законами України» [1, ст.81]. За рахунок міжбюджетних відносин, які є з’єднуючою ланкою між державним бюджетом та місцевими бюджетами, забезпечується

функціонування єдиної бюджетної системи. На перетині міжбюджетних відносин фокусуються інтереси всіх учасників бюджетного процесу і, насамперед, - інтереси держави та регіонів, які є як споживачами фінансових ресурсів, так і їх економічною базою.

Зміст і масштаби бюджетної політики у сфері міжбюджетних відносин визначаються комплексом визначених показників, які характеризують ступінь міжрегіональної диференціації та спрямовані на зміцнення фінансового потенціалу регіону [9]. Відносини між державним і місцевими бюджетами в умовах унітарної держави дають широкий простір центральній владі здійснення активного фінансового вирівнювання спроможності бюджетів з метою проведення політики забезпечення єдиних стандартів бюджетних видатків у межах усієї країни. В складі бюджетної системи країни виділяють вертикальне і горизонтальне фінансове вирівнювання – вирівнювання доходів і видатків відносно із обсягом повноважень кожного бюджету. При фінансовому вирівнюванні використовують такі методи як переадресування податкових надходжень і надання бюджетних трансфертів. Міжбюджетні трансферти – кошти, які безоплатно і безповоротно передаються з одного бюджету до іншого. Вони поділяються на дотацію вирівнювання; субвенції; кошти, що передаються до державного бюджету та місцевих бюджетів з інших місцевих бюджетів; додаткові дотації.

Фінансові інструменти у міжбюджетних відносинах мають багатовекторне призначення та є основою для формування функцій учасників міжбюджетних відносин. До основних із них можна віднести: розподільну функцію, планову, організаційну, функцію впливу на використання податкових пільг тощо. Тому державна регіональна політика має забезпечити запровадження системи фінансового вирівнювання із застосуванням об'єктивних критеріїв, гарантованих державою єдиних для всіх регіонів соціальних стандартів, нормативів мінімальної бюджетної забезпеченості.

Використовуючи механізм міжбюджетних відносин органи влади усіх рівнів реалізують свої повноваження з дотриманням вимог відносно незалежної бюджетної політики від вищестоящих органів, але за обов'язкової умови соціальної спрямованості бюджетної політики усіх рівнів [7]. Ефективним вважається такий механізм міжбюджетних відносин, який в короткотерміновій перспективі спроможний створити не тільки збалансування бюджетів місцевих територіальних громад, а й

забезпечити їх надійними джерелами фінансових надходжень, достатніх для реалізації на території соціально-економічних програм.

Сучасна регіональна бюджетна політика будується на принципах бюджетного федералізму, в основі яких – розподіл повноважень, доходів і видатків між органами влади різних рівнів управління, дотримання рівності прав різних органів влади та прозорості міжбюджетних відносин. Розмежування виробництва і фінансування різними рівнями державного управління суспільних послуг визначає розмежування економічних функцій між органами державної влади різних рівнів і передбачає перерозподіл прав та повноважень у сфері бюджетного регулювання процесів локального значення. При цьому розподіл функцій повинен відповідати принципу максимальної ефективності. Ряд вчених вважає найбільш оптимальними для передачі на місцевий рівень влади соціальної, стимулюючої і розподільчої функцій держави. Суттєвим моментом у перерозподілі ресурсів між бюджетами бюджетної системи є також спосіб фінансування у відповідності з повноваженнями тих чи інших органів державного управління.

Сучасні особливості механізму міжбюджетних відносин в Україні формувались під впливом процесу становлення національної системи державних фінансів та розвитку бюджетної політики у регулюванні соціально-економічних процесів. Після проголошення Україною державного суверенітету відбулося декілька етапів реформування міжбюджетних відносин, які відобразили еволюцію бюджетної політики як у створенні законодавчо-нормативної бази функціонування міжбюджетних відносин, так і розвиток системи бюджетного регулювання.

На першому етапі (1990 – 1994 рр.) формування і реформування міжбюджетних відносин відбулося усвідомлення того, що ці відносини є проявом руху бюджетних коштів по вертикалі та горизонталі ланок бюджетної системи країни як внутрібюджетних грошових потоків (вхідних і вихідних). Основні риси міжбюджетних відносин зберегли механізм централізованого регулювання доходів місцевих бюджетів. Водночас відбулося виведення місцевих бюджетів із складу державного бюджету і бюджетів місцевого самоуправління із складу регіональних бюджетів.

На другому етапі (1995 – 1999 рр.) прийнято Закон України «Про бюджетну систему України», в якому вперше зроблена спроба розмежувати видатки і доходи за кожною ланкою бюджетної системи, яка так і не була реалізована. В Законі України «Про державний бюджет України на 1998р.» застосовано термін «офіційні трансферти», що

започаткувало використання цього інструменту для організації міжбюджетних відносин.

На третьому етапі (2000 – 2010 рр.) головним у реформуванні бюджетної системи та міжбюджетних відносин в Україні стало прийняття Бюджетного кодексу України 21 червня 2001 р., що надало поштовх активізації процесу реформування міжбюджетних відносин та бюджетної децентралізації. Було створене правове підґрунтя для удосконалення системи міжбюджетних відносин, яка є «...однією із найбільш складних, політично і соціально чутливих сфер бюджетної політики» [9, с.147]. Зазначений Кодекс забезпечив упорядкування положень щодо бюджетної системи країни і формування міжбюджетних відносин у відповідності з Конституцією України і нормами та стандартами законодавства Європейського Союзу. Міжбюджетні відносини стали виступати засобом державного регулювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів. Також вводиться формульний порядок розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів (як інструмент горизонтального вирівнювання).

На четвертому етапі (з другої половини 2010 р.) головною подією стало суттєве оновлення Бюджетного кодексу України на інноваційних засадах та прийняття Податкового кодексу України [8]. Розвиток міжбюджетних відносин на цьому етапі здійснюється у відповідності з нині чинним Бюджетним кодексом України (нова редакція, підписаний Президентом України 8 липня 2010 р. №2456 – VI, введений у дію з 1 січня 2011 р.).

Бюджетний кодекс України в редакції 2010 р. втілює у собі вирішення найбільш актуальних завдань подальшого розвитку бюджетної системи і організації міжбюджетних відносин, а саме: визначення загальних правових та організаційних засад міжбюджетних відносин і механізму їх регулювання; їх здійснення, передачі державою прав на здійснення бюджетних видатків конкретним розпорядникам бюджетних коштів, визначення критеріїв розподілу видатків між місцевими бюджетами; встановлення порядку розмежування видатків та доходів між окремими бюджетами; встановлення порядку визначення необхідності та конкретної величини трансфертів та механізму їх передачі між бюджетами. Основним спрямуванням міжбюджетних відносин згідно із Бюджетним кодексом України та введеними ним новаціями є подолання міжрегіональних та міжтериторіальних в межах регіонів диспропорцій. У 2011-2012 рр. у зв'язку з прийняттям нового механізму розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів між районним або міським бюджетом та бюджетами територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст, адміністративно

підпорядкованих відповідному району або місту, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 08.12.2010 № 1149, частка районного рівня влади у доходах зведеного бюджету району зменшилася практично на 5%, а частка міст районного значення, селищ та сіл збільшилася відповідно на 1,1%, 0,4% та 3,3% порівняно з 2010 р. [5].

Динаміка частки ВВП, яка перерозподіляється через місцеві бюджети (табл. 1) свідчить, що рівень децентралізації в Україні залишається досить низьким.

Таблиця 1. Рівень децентралізації в Україні, % ВВП

Показники	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Зведений бюджет	27,4	28,2	26,3	30,4	31,6	30,5	31,4	29,9	29,1	30,6	31,6
Державний бюджет (з міжбюджетними трансфертами)	18,8	19,7	19,7	25,3	24,5	23,0	24,4	23,0	22,2	24,2	24,6
Місцеві бюджети (без міжбюджетних трансфертів)	8,6	8,4	6,6	6,9	7,4	8,6	8,2	7,9	7,5	6,7	7,2
Місцеві бюджети (з міжбюджетними трансфертами)	12,5	12,8	11,5	12,2	14,0	14,9	14,5	14,6	14,7	13,9	16,0

Джерело: [2, с.13-14; 3 с.14; 4, с.11-12]

Причому з 2005 р. темпи перерозподілу ВВП через зведений бюджет значно зросли у порівнянні з попередніми роками, а місцевих бюджетів продовжують залишатися досить низькими.

Про уповільнення процесу децентралізації в Україні свідчить і співвідношення доходів, що враховуються і не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів, яке становило: в 2002 р. – 43,1 : 19,8; 2003 р. – 44,3 : 18,9; 2004 р. – 37,1 : 19,4; 2005 р. – 35,7 : 16,9; 2006 р. – 33,8:16,0; 2007 р. – 35,7 : 15,8; 2008 р. – 36,2 : 15,6; 2009 р. – 35,8 : 15,9; 2010 р. – 34,4 : 15,1; 2011 р. – 32,0 : 15,3; 2012 р. – 34,0 : 14,6 [5]. Ці тенденції відмічаються і в процесі передачі на регіональний рівень виконання соціально-економічних функцій з метою максимізації надання тих чи інших суспільних благ при мінімальних витратах на їх відтворення. Незважаючи на те, що фінансові можливості місцевих бюджетів щодо забезпечення мінімального рівня видатків постійно підвищуються, досягнуті відносно високі міри вирівнювання по видатках бюджетів як в обласному розрізі, так і по видатках бюджетів районів, відмічається тенденція зростання із року в рік частки трансфертів з державного бюджету до місцевих бюджетів. У загальному їх обсязі тенденцію до збільшення має частка цільових трансфертів. Також

зберігається тенденція погіршення відносних умов і рівнів розвитку регіонів, поглиблюється їх диференціація.

Така ситуація протирічить світовим тенденціям, адже протягом останніх десятиліть у багатьох унітарних державах спостерігається посилення бюджетної децентралізації, що свідчить про підвищення ролі регіонів, не тільки як об'єктів, а передовсім як суб'єктів бюджетної політики.

Багатьма науковцями і практиками доведено, що доходи, що закріплюються за місцевими бюджетами в Україні, є недостатніми для фінансування усіх видів витрат. Причому причини дотаційності багатьох регіонів багато в чому визначаються суб'єктивними факторами, тобто дотаційність є штучно створеною, оскільки механізм розподілу податкових надходжень між бюджетами бюджетної системи жорстко закріплений у Бюджетному кодексі України. Система забезпечення фінансовими ресурсами місцевих бюджетів у значній мірі залежить від нормативів відрахувань від загальнодержавних податків та обсягів запланованих трансфертів, що встановлюються Законом про Державний бюджет на відповідний рік.

Після прийняття у 2010 р. нової редакції Бюджетного кодексу України було внесено деякі корективи, спрямовані на зміцнення доходів місцевих бюджетів. Але натомість відбувається прогресуюче зростання державних витрат і першочергово на утримання державного апарату в цілому, тобто у 2012 р. видатки на утримання державного апарату проти 2010 р. зросли на 22,26 % [2]. Слід зазначити, що зростання централізації державного бюджету спричиняє до погіршення головної функції бюджету - забезпечення соціально-економічного розвитку суспільства, інноваційний розвиток. Так, у 2012 р. бюджетне фінансування діяльності Державного агентства з інновацій і управління національними проектами зменшено проти 2011 р. на 800 млн. грн.; фінансування державної підтримки Міністерству агрополітики і продовольства, цієї життєво важливої галузі зменшено в 2012 р. проти 2011 р. на 2,26 млрд. грн. (на 21,6 %). У першу чергу зменшена державна підтримка розвитку скотарства - на 1,268 млрд. грн., тобто майже в 3 рази, що негативно вплине на ступінь продовольчої незалежності країни.

Отже трансформація загальнодержавних цілей та цілей розвитку державних фінансів у цілі та стратегічні пріоритети бюджетної політики регіону є концептуальною основою розвитку місцевих фінансів та має стати складовою стратегії бюджетної політики держави. Бюджетна політика має бути орієнтована на збільшення кількості та якості державних послуг і забезпечення місцевих органів влади достатніми й стабільними власними доходами. Пріоритетними напрямками реалізації такої бюджетної політики

можуть бути: упорядкування системи державних та регіональних замовлень, підвищення частки інвестиційно-інноваційної складової у видатках державного і місцевих бюджетів, скорочення неефективних видатків, раціоналізація складу і структури податкових пільг.

Вітчизняна система оподаткування нараховувала 29 загальнонаціональних і 14 місцевих податків і зборів. Вартість адміністрування багатьох з них перевищувала надходження від їх справляння. Тому місцеві податки і збори до прийняття Податкового кодексу України не відігравали істотної фіскальної ролі, а ті загальнодержавні податки, що традиційно зараховуються до доходної частини місцевих бюджетів, не віднесені до місцевих.

Податковий кодекс України від 02.10.2011 року вніс суттєві зміни не тільки стосовно кількості місцевих податків і зборів (замість чотирнадцяти всього два податки і три збори), а й значною мірою спростив їх адміністрування. Зарахування місцевих податків та зборів до відповідних місцевих бюджетів здійснюється відповідно до Бюджетного кодексу України. Водночас, як свідчать дані табл. 2, суттєвих змін у зміцненні доходної бази місцевих бюджетів поки що не відбулося.

Таблиця 2. Структура надходжень окремих податкових платежів до місцевих бюджетів України у 2002-2012 роках, %

Податки	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Податок на доходи фізичних осіб	31,8	30,7	30,0	32,5	33,4	33,1	32,0	29,8	27,1
Державне мито	0,6	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2	0,1
Податок на прибуток підприємств та фінансових установ комунальної власності	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4	0,2	0,2	0,2
Плата за землю	5,8	5,1	4,1	3,6	4,9	6,2	6,0	5,9	5,6
Місцеві податки і збори	1,4	1,1	0,8	0,7	0,6	0,6	0,5	1,4	2,4

* Розраховано за [2, 3, 4]

Як свідчать дані табл. 2, в 2012 р. знизилася частка загальнодержавних податків і зборів у структурі надходжень до місцевих бюджетів України. Низькою залишається частка місцевих податків і зборів, хоча в 2012 р. вона є найбільшою за останні вісім років та збільшилася порівняно з 2011 р. на 1 %. Водночас, скасування комунального податку, ринкового збору і податку з реклами відчутно позначилося на доходах бюджетів місцевого самоврядування. На ці податки припадало біля 90% доходів у загальній сумі місцевих податків. Компенсуючим ресурсом у доходах місцевих бюджетів мали стати єдиний

податок та податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Відповідно до чинного Бюджетного кодексу України, вони включаються до доходів загального фонду місцевих бюджетів, які не враховуються при визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. Тобто ці кошти будуть залишатися у місцевих бюджетах і можуть бути спрямовані на фінансування власних потреб територіальних громад. Але в 2011-2013 рр. податок на нерухоме майно так і не був реально запроваджений. Натомість у структурі доходів бюджетів АР Крим, областей, міст Києва та Севастополя зросли офіційні трансферти від органів державного управління, зокрема 48, % у 2010 р., 52,3 % у 2011 р. і 55,2 % у 2012 р. [2, с. 134].

Таким чином, однією із найважливіших умов реалізації ефективної бюджетної політики у сфері міжбюджетних відносин є подальше упорядкування податкових відносин, адже сучасна практика розподілу податків між державним та місцевими бюджетами все ще не створює достатніх фінансових стимулів для збільшення податкових надходжень, розширення дохідної бази місцевих бюджетів, соціально-економічного розвитку регіонів. Необхідні виважені заходи щодо впровадження адекватних ситуації механізмів впливу та застосування інструментів стимулювання економічного зростання, зацікавленості регіонів в інтенсивному економічному розвитку та підвищенні доходів регіональних бюджетів.

Система фінансових відносин охоплює відносини між місцевими бюджетами і господарюючими структурами, які функціонують на даній території, відносини між бюджетами і населенням даної території, відносини між самими місцевими бюджетами з перерозподілу фінансових ресурсів. Специфіку цих відносин, слід враховувати при оптимізації фінансових потоків між державним і місцевими бюджетами у процесі формування і реалізації регіональної бюджетної політики.

Також слід об'єктивно визначити, якою мірою соціальні, економічні, промислові, екологічні, природні, географічні особливості певного регіону повинні впливати на величину коштів, що залишаються в його розпорядженні.

Висновки. Таким чином, міжбюджетні відносини за своїми функціями спрямовані на забезпечення єдності бюджетної системи держави на засадах узгодженості державного і місцевих бюджетів та між місцевими бюджетами, яка досягається ефективними організаційно-правовими та фінансовими відносинами між органами державної влади і органами місцевого самоврядування щодо встановлення та розмежування

бюджетних повноважень, фінансових ресурсів, обов'язків та відповідальності в ході бюджетного процесу та реалізації бюджетної політики.

У системі міжбюджетних відносин, на наш погляд, питання реалізації пріоритетів стратегічного і тактичного характеру бюджетної політики необхідно розглядати та вирішувати у двох аспектах: як удосконалення системи фінансових відносин, що складаються між місцевими та державним бюджетом, особливо між самими місцевими бюджетами та як формування механізмів активізації, мобілізації і ефективного використання фінансових ресурсів території.

Обґрунтування регіональної бюджетної політики базується на визначенні можливостей ефективного розподілу бюджетних ресурсів та використання бюджетного інструментарію, який застосовується з метою впливу на соціальні і економічні процеси в регіоні.

Бюджетний кодекс України у редакції 2010 р. вносить ряд інноваційних змін щодо розвитку бюджетної системи та міжбюджетних відносин. Динамічна стратегія реформування формальних інститутів бюджетної системи передбачає регулювання бюджетних відносин. Систему такого регулювання визначають як характер інститутів, які продукують зміни у бюджетному механізмі, так і специфіка регулюючих норм і правил та способів їх впровадження. Основні завдання щодо бюджетного реформування, розвитку міжбюджетних відносин в Україні надалі мають уточнюватися та розширюватися відповідно до основних тенденцій розвитку суспільства та відбуватися системно у руслі загальних змін управлінської, організаційної, адміністративної, інституційної, фінансової й інших складових комплексної модернізації країни та її регіонів.

Перспективою подальших досліджень є аналіз процесів акумулювання податків в одному з найбільш розвинених промислових регіонів України у порівнянні з іншими та визначення стратегічних напрямів бюджетної політики у створенні умов для соціально-економічного розвитку регіонів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бюджетний кодекс України (нова редакція) від 08.07.2010 2456-VI [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
2. Бюджет України за 2012 рік: Статистичний збірник. – К.: Міністерство фінансів України. – 2013. – 256 с.
3. Бюджет України за 2009 рік: Статистичний збірник. – К.: Міністерство фінансів України. – 2010. – 303 с.

4. Бюджет України за 2006 рік: Статистичний збірник. – К.: Міністерство фінансів України. – 2007. – 301 с.
5. Гончаренко О.В. Міжбюджетні відносини на місцевому рівні в Україні: монографія / О.В. Гончаренко. – К.: Алерта, 2013. – 222с.
6. Лисяк Л.В. Міжбюджетні відносини: сутність, рольові функції та фінансове регулювання / Л.В.Лисяк, В.Я.Олійник, В.Є Дем'яненко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2011. - №2 (14). – С.130-133.
7. Максюта А.А. Напрями вдосконалення міжбюджетних відносин в Україні / А.А. Максюта // Україна: Формування основи для стабільного зростання. – Меморандум про економічний розвиток. Т.2. – К.: Світовий банк. – 2004. – С.111-168.
8. Податковий Кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 –VI. Розділ XII. - Місцеві податки і збори.// Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
9. Чугунов І.Я. Теоретичні основи системи бюджетного регулювання / І.Я. Чугунов. – К.: НДФІ, 2005. – 259с.